

CAUSES OF TEACHER-STUDENT CONFLICTS AND MECHANISMS FOR THEIR RESOLUTION

Vahobova Dilnoza Vahidovna

Termez State University Pedagogical Institute, 1st year master's degree

Announcement The article focuses on the causes of conflicts between school teachers and students in the context of educational activities and how to increase the effectiveness of education by preventing them, as well as practical suggestions and recommendations.

Keywords: conflict, mechanism, education, teacher, student, pedagogy, education.

O'QITUVCHI VA O'QUVCHI O'RTASIDAGI KONFLIKTLARNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI

Vahobova Dilnoza Vahidovna

Termiz Davlat Universiteti Pedagogika Instituti 1-kurs magistranti

Annotatsiya Maqolada ta'lim faoliyati sharoitida maktab o'qituvchilari va o'quvchilar o'rtasida sodir bo'ladigan nizolarning kelib chiqish sabablari va ularni oldini olish orqali ta'lim samaradorligini oshirishga alohida e'tibor qaratilgan, hamda amaliy taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: konflikt, mexanizm, ta'lim, o'qituvchi, o'quvchi, pedagogika, tarbiya.

Kirish. Bizning zamonamizda maktab ta'limining o'rnini juda katta va uning sifati ham ahamiyatsiz emas. Ta'lim sifati, o'z navbatida, ijodga bog'liq [qulay sharoitlar](#) o'quvchilar. Bunga o'quv materiallarining mavjudligi, yaxshi jihozlangan sinf xonalari kiradi va eng muhimi, menimcha, o'qituvchi bilan yaxshi munosabatda bo'lishdir.

Har bir o'qituvchining hayotida ziddiyatli vaziyatlar deb atash mumkin bo'lgan juda ko'p turli xil vaziyatlar mavjud. Bu har doim ham aniq mojaro bo'lmasligi mumkin. Bu o'qituvchi o'zini to'g'ri tutishi, u yoki bu o'quvchining xatti-harakatlariga munosabat bildirishi kerak bo'lgan hozirgi vaziyatning qandaydir turi bo'lishi mumkin. Muntazam darsda sinfda hukmronlik qiladigan muhit o'quvchilarning ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi, ularni ushbu materialni o'rganishga jalb qilishi kerak. Darsda etakchi rol o'qituvchiga tegishli bo'lganligi sababli, bu "iliq" muhitni yaratishi kerak.

Adabiyotlar Tahlili Va Metodologiya

Chex pedagogi Yan Amos Komenskiy o'qituvchilik kasbini Yer yuzidagi har qanday kasbdan ko'ra yuqori darajada turadigan faxrli kasb hisoblaydi. A.Navoiyning fikricha, gohida bir kishi bitta bolaga tarbiya berishga o'z qo'llarini qo'yadi. Muallim esa, bir guruh bolalarga ilmu-adab o'rgatadi. Bu jarayonda muallim ko'p a'zaliyat chekadi, mashaqqatlarni o'z boshidan kechiradi. Shu bois shogirdlar ustoz olidda umrbod qardosh ekanliklarini his etishlari darkor. Shogird podsholik martabasiga erishsa ham, muallimga qulluq qilsa arziydi deydi. Hazrat A. Navoiy bolalarga yaxshilik qilish, o'qituvchilik sha'ni, qadr qimmatini, o'qituvchilik ma'suliyati, o'qituvchilik vijdoni, talabchan va adolatli bo'lishi o'qituvchining ma'naviy qiyofasi halolligi, pokligi, rostgo'yligi kabi o'qituvchi axloqining muhim fazilatlarini hisoblaydi. Ularni chuqur va puxta o'zlashtirishi bo'lajak o'qituvchi uchun katta amaliyot ahamiyat kasb etadi. Prezidentimiz I. Karimov ta'kidlaganidek "birovni o'qitadigan tarbiya qiladigan inson avvalo o'zi har tomonlama barkamol bo'lmog'i lozim. Zamon talablari shuki, professor va o'qituvchilar o'zlarida mavjud bo'lgan bilim va savabi bilan cheklanib qolmasdan, xorijiy mamlakatlar tajribasini qanday va savot bilan o'rganib mag'zini chaqib

undan keyin talabalarga saboq berishlari zarurligini alohida ta'kidlaydi. O'qituvchining ijobiy munosabatlari qay darajada shakllanganligida ham bog'liqdir. Qobiliyat jarayonida, faoliyat jarayonida paydo bo'ladi va rivojlanadi deb ta'kidlaydi professor M. Ochilov hamda o'qituvchi qobiliyatini quyidagi turlarni tavsiya yetadi. Jumladan, bilish qobiliyati, tushuntira olish qobiliyati, muomola qilish qobiliyati kabilar.

MUHOKAMA VA NATIJALAR **Pedagogik konflikt** – ta'lim tizimida pedagogik konfliktlarni vujudga kelish sabablari va tabiatini o'rganadigan, ularni bartaraf etish usullari va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqadigan nazariy-amaliy yo'nalish hisoblanadi. Pedagogik konflikt ijtimoiy hayotdagi ko'p uchraydigan holat hisoblanib, tabiiyki jamiyatning kuchli ijtimoiy munosabatlari to'plangan bo'laklari maktab, oliy va o'rta maxsus ta'limda ko'proq ko'zga tashlanadi. Ta'limda o'z "Men"ni qattiq hurmat qilishga odatlangan o'quvchi yoki talabalar orasida konfliktli munosabatlarni bo'lishi **tabiiy hodisadir**, lekin amaliy ko'nikmalarga, kuchli tayyorgarlikka ega bo'lmagan pedagog yoki rahbarlar ham konfliktli munosabatlarni vujudga kelishiga sharoit yaratib berishi mumkin.

Pedagogik konfliktni pedagogika va psixologiya fanlari bir-biri bilan uzviy holda o'rganadi va hal qiladi. Ularning har ikkisi, bitta umumiy jarayonni – insonni psixik faoliyati hamda uning xulq-atvorini tadqiq etadi. Bugungi kunda zamonaviy o'qituvchi ijtimoiy psixologik tayyorgarliksiz auditoriyaga kirishi mumkin emas. Shuning uchun ham o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni yo'lga **sola olishi**, bolalar jamoasida ijtimoiy-psixologik mexanizmlardan foydalanishni bilishi zarur. Shaxsni shakllanishida u yashayotgan muhit, kishilar va jamiyatning roli juda kattadir. Chunki, ijtimoiy muhitdagi turli hodisalar odamning ongiga bevosita ta'sir qilib, unda chuqur iz qoldiradi. O'qituvchi shularni hisobga olgan holda bolalarni psixikasini va xarakterini o'rganishi va shu asosda o'qitishning aniq va izchil tizimini ishlab chiqishi lozim.

Ta'lim-tarbiyaning samarasi, ta'sirchanligi, avvalo o'qituvchiga, **uning bilim saviyasiga**, kasbiy tayyorgarligiga va pedagogik mahoratiga bog'liqdir. O'qituvchi ijodiy fikrlovchi: umuminsoniy va milliy qadriyatlarni, dunyoviy bilimlarni mukammal egallagan bo'lishi, o'z kasbi va bolalarni yaxshi ko'radigan **insonparvar adolatli**, talabchan, odobli, har bir o'quvchisi ulg'ayib kelajakda yaxshi inson bo'lishiga **ishonadigan**, ularning barkamol shaxs, ishbilarmon kishi bo'lib yetishishiga ko'maklashadigan mutaxassis bo'lmog'i lozim.

Pedagogik konfliktni yuzaga keltirmasligi uchun o'qituvchi nozik psixolog va mohir pedagog bo'lishi lozim. Tarbiyachi nazariy bilimlari va pedagogik sezgirliги vositasida o'qituvchilar va o'quvchilar **bilan oson aloqaga kirishadi**, maktabda va undan tashqarida birgalikdagi faoliyatni mohirlik bilan uyushtiradi, **tarbiyalanuvchining fikri**, tuyg'usi va irodasini bevosita va bilvosita boshqarish san'atini egallagan bo'ladi.

Tarbiyalanuvchi muomala odobini asosan tarbiyachi timsolida anglab oladi. Ustoz tarbiyalanuvchi uchun bir umrga sevimli, ideal, ibrat, namuna bo'lib qolishga muyassar bo'lmog'i lozim.

Pedagogik konfliktlarning kelib chiqish sabablari guruhdagi har bir shaxsning fe'l-atvoridagi xatti-harakatlarida shaxsga mansub bo'lgan millat, xalq, xudud xususiyatlarida namoyon bo'ladi.

Psixologiyadagi mavjud 4 ta temperamentni **pedagog yaxshi bilishi zarur**, chunki ana shu tushunchalar ta'lim tizimidagi pedagogik ziddiyatlarni oldini olishning asosiy omilidir.

Xulosa

Ota-bobolarimiz doimo yaxshi niyat, yaxshi orzu-istaklar bilan yashaganlar o'zlaridan yaxshi farzandlar, yaxshi shogirdlar, yaxshi shoirlar, yaxshi nom qoldirishga harakat qilganlar. Yaxshi xulqqa ega bo'lgan kishilargina odamlarga yaxshilik qila oladilar. Bolalarga oliy janob munosabatlarni: vatanni sevmok, diyonat, matonat, savob, shijoat, sabr, vijdon, hayo, iffat, sadoqat, do'stlik, kamtarlik, lafz, mardlik, odamiylik, mehnatsevarlik, rost gapirish, to'g'ri so'zlik kabi fazilatlarini ta'lim-tarbiya jarayonida ularni ongiga singdirib borishimiz biz pedagog va ota-onalarning burchimizdir. Bu xislatlarni shakllantirish orqali ta'lim jarayonidagi konfliktlarni qisman bartaraf etishimiz mumkin.

References

1. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy taxlil qatʻiy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbar faoliyatini kundalik qoidasi boʻlishi kerak. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bagʻishlangan majlisidagi Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi// Xalq soʻzi gazetasi 2017 yil 16 yanvar № 11
2. Voronin G.L. Конфликт в школе. Социологическое исследование №3, 1994 г.
3. Liseskiy K.S. Preduprezhdeniye mejlichnostnykh konfliktov v sisteme otnosheniy starsheklassnikov A/R dissertatsii M., 1994.
4. Рыбакова М.М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. – М.: Просвещение, 1991.
5. Podlasyy I.P. Pedagogika. – М.: Vlado, 2003. y.
6. Musurmonov R. Musurmonova M. Umumiy oʻrta talim maktablarida pedagogik konfliktlar va ularning profilaktikasi muammolari xususida. “Xalq taʼlimi” j. T.: 2021. № 26 20-23. 5. Jabborova Onakhon Mannapovna. (2019). Psycholocial and pedagogical foundations of the formation of the artistic perception of students in secondary schools. European journal of research and reflection in educational sciences, 7(10), 9- 14. 6. Jabborova Onakhon Mannapovna, Ismoilova Dilafruz Mukhiddinovna. (2020, may). Optimisation of primary education. ACADEMICIA: An international multidisciplinary research journal, 10(5), 1229-1232.
7. Mardonov Sh.K., Jabbarova O.M.. Objectives of the lessons of visual arts in primary school. Academic research in educational sciences, Issue 3, 2020, pp 862- 870.